

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:8

över förslag av riksdagens revisorer om återbetalning av lokaliseringsstöd

I betänkandet behandlar utskottet förslag 1980/81:6 avgivet av riksdagens revisorer. Förslaget och den bakomliggande granskningspromemorian har föredragits för utskottet av byråchef Rolf Jensen och byrådirektör Gunnar Järnebeck, båda anställda vid revisorernas kansli.

Dessutom har upplysningar i ärendet lämnats av företrädare för industridepartementet, jur. dr Åke Larsson samt departementsråden Tage Levin och Johan Åström.

Revisorernas förslag

Revisorerna föreslår att riksdagen ger regeringen till känna vad de

1. anfört i fråga om prövningen av ansökningar om lokaliseringsstöd och om dimensioneringen av kontrollorganens resurser,
2. förordat beträffande utarbetande av anvisningar som klargör under vilka förutsättningar återkrav av lokaliseringsbidrag och uppsägning av avskrivningslån kommer i fråga,
3. förordat beträffande utarbetande av riktlinjer för hur övergripande sysselsättnings- och regionalpolitiska hänsyn skall påverka ställningstaganden till ärenden rörande återkallelse av lokaliseringsstöd.

I 1970 års förordning om statligt regionalpolitiskt stöd (1970:180) finns angivet under vilka omständigheter beviljat stöd kan återkrävas. I 19 § andra stycket punkterna 1 och 2 stadgas att lokaliseringsbidrag kan krävas åter vid förändringar i äganderätten till hela eller betydande delar av den rörelse för vilken bidraget beviljats eller vid nedläggning av väsentlig del av verksamheten. Motsvarande bestämmelse finns i 1979 års förordning om regionalpolitiskt stöd (1979:632), som gäller från den 1 juli det året, dock att lokaliseringsbidrag avlösts av stödformen avskrivningslån. De gamla reglerna gäller fortfarande i fråga om stöd som beviljats före den 1 juli 1979.

Riksdagens revisorer beslöt 1978 efter en resa i Gävleborgs län att undersöka om bestämmelserna om återkrav av lokaliseringsbidrag i de ovan angivna delarna av 1970 års förordning efterlevs. Som ett led i granskningen upprättades en granskningspromemoria Återbetalning av lokaliseringsbidrag (1980:2), som remissbehandlats.

Revisorerna erinrar inledningsvis om att varaktig sysselsättning och tillfredsställande lönsamhet är två av grundförutsättningarna för att lokaliseringsstöd skall utgå. De säger vidare att det är nödvändigt att samhället tar vissa risker när stöd ges till verksamhet i områden där förutsättningarna för

näringsverksamhet är erkänt besvärliga. Revisorerna betonar emellertid att det är nödvändigt att prövningen av stödansökningar sker med all den omsorg som är möjlig. I beredningsarbetet är det av stor vikt att ett allsidigt informationsutbyte mellan olika myndigheter och organ kommer till stånd. I det sammanhanget framhålls att ett forum för sådan samverkan på det regionala planet har skapats genom de beredningsgrupper som enligt 1979 års förordning skall yttra sig över de stödärenden länsstyrelsen har att avgöra. I anslutning till ett remissyttrande pekar revisorerna på vikten av att kronofogdemyndigheternas person- och företagskännedom tas till vara.

Revisorerna framhåller att de regionala kontrollorganen – länsstyrelserna och utvecklingsfonderna – har små resurser. Även om en utökning av resurserna skulle ge utbyte i form av ökad effektivitet avstår emellertid revisorerna från att lägga fram förslag på denna punkt. Revisorerna förutsätter att frågan övervägs i samband med ställningstagandet till företagsobeståndskommitténs betänkande SOU 1979:91. Företag som erhållit lokaliseringstöd skall på eget initiativ underrätta länsstyrelsen och utvecklingsfonden om förestående förändringar av större omfattning i verksamheten, bl. a. om rörelser överlåts eller läggs ned eller om betydande tillgångar avyttras. Revisorerna konstaterar betydande brister i det sätt på vilket företagen uppfyllt sin informationsplikt. Som en möjlig orsak här till nämns okunnighet om bestämmelsen. Mot denna bakgrund anser revisorerna att man bör införa en rutin varigenom stödföretagen får återkommande påminnelser om underrättelseskyldigheten. AMS har förklarat sig beredd att genomföra detta förslag.

Revisorerna säger vidare att granskningsarbetet har påvisat att innebörden av återkravsbestämmelserna inte helt klart kan utläsas av författningstexten eller förarbetena. Revisorerna anser därför att AMS i anvisningsform eller på annat lämpligt sätt bör precisera sådana omständigheter som föranleder återkallelse av utgivet stöd. Anvisningarna föreslås bli kompletterade med en exempelsamling. Behovet av enhetlighet vid rättstillämpningen sägs ha accentuerats genom den nyligen genomförda delegeringen av beslutsrätten i vissa återkallelseärenden till länsstyrelserna.

I detta sammanhang behandlas också frågan om vilka övergripande sysselsättnings- och regionalpolitiska hänsyn som skall tas i en återkallelse-situation. Revisorerna anser att sådana hänsyn måste tas, men påminner samtidigt om de uttryckliga krav i form av bl. a. varaktig sysselsättning och tillfredsställande lönsamhet som i stödförfattningen ställs på den verksamhet som skall erhålla stöd. Olika omständigheter, mer eller mindre acceptabla, kan leda till att dessa krav inte uppfylls. Revisorerna anser att det för dessa fall närmare bör klargöras i vilken utsträckning berörda myndigheter skall ta övergripande sysselsättnings- och regionalpolitiska hänsyn när man gör bedömningar om återkrav. Dessa frågor skulle lämpligen kunna beaktas i samband med beredningen av de frågor som aktualiseras i företagsobeståndskommitténs betänkande.

Utskottet

Revisorerna betonar inledningsvis vikten av att ansökningar om regionalpolitiskt stöd prövas med stor noggrannhet och anlägger därvid en del synpunkter på ärendenas handläggning m. m. Utskottet instämmer i vad revisorerna anfört i denna del. Likaså delar utskottet revisorernas uppfattning att frågan om de regionala kontrollorganens resurser bör tas upp i samband med behandlingen av företagsobeståndskommitténs betänkande Företags obestånd, Samordning av statliga åtgärder (SOU 1979:91).

Revisorerna lägger därefter fram några förslag med inriktning att skapa bättre möjligheter för de kontrollerande myndigheterna att ta ställning till om återkrav bör aktualiseras. Det ena förslaget – som utskottet bedömer som värdefullt – går ut på att stödföretagen genom påminnelser skall aktiveras att fullgöra den rapporteringskyldighet de har gentemot de kontrollerande organen. AMS har redan förklarat sig beredd att realisera detta förslag.

Ett annat förslag innebär att AMS genom anvisningar skall precisera innebörden av gällande bestämmelser. Slutligen vill revisorerna att det närmare skall preciseras i vilken utsträckning myndigheter – trots att förutsättningar för återkrav i och för sig föreligger – skall underlåta återkrav på grund av övergripande sysselsättningspolitiska och regionalpolitiska hänsyn.

Utskottet är tveksamt till om revisorernas förslag i dessa hänseenden är praktiskt realiserbara. Som revisorerna konstaterar är antalet återkravsfall ringa. Det är därför vanskligt att med utgångspunkt i dessa – bl. a. i form av en exempelsamling – dra generella slutsatser i form av anvisningar. Omständigheterna i de olika fallen är dessutom ofta så specifika att de knappast lämpar sig för generella slutsatser. Det sagda hindrar givetvis inte att det i särskilda hänseenden kan finnas anledning att rikta myndigheternas uppmärksamhet på hur tillämpningen bör vara. I sådana fall förutsätter utskottet att vederbörande på lämpligt sätt ser till att informationen delges de berörda. Det bör ankomma på regeringen och AMS att ta ställning till om anvisningsformen därvid är den lämpliga. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att det inte finns tillräckliga skäl för riksdagen att göra ett direkt uttalande om önskvärdheten av att anvisningar utarbetas.

När det slutligen gäller behovet av preciseringar i vad mån övergripande sysselsättnings- och regionalpolitiska hänsyn skall tas vid bedömningar av återkrav konstaterar utskottet att det är en utomordentligt vanskelig uppgift att göra sådana preciseringar, och utskottet betvivlar att det är möjligt att åstadkomma beskrivningar som blir praktiskt användbara. Utskottet har emellertid inte något att erinra mot att, som revisorerna föreslår, frågan övervägs i samband med beredningen av det tidigare nämnda betänkandet av företagsobeståndskommittén.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen med anledning av förslag 1980/81:6 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 20 november 1980

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Anna-Greta Leijon (s), Alf Wennerfors (m), Arne Fransson (c), Erik Johansson (s), Bernt Nilsson (s), Sten Svensson (m), Pär Granstedt (c), Lars Ulander (s), Margit Odelsparr (c), Marianne Stålberg (s), Eva Winther (fp), Sune Johansson (s), Nils-Olof Grönhagen (s) och Sonja Rembo (m).